

2. Matsuba M.K., Hart D., Atkins R. Psychological and social structural influences on commitment to volunteering // Journ. of Research in Personality. 2007. V. 41.
3. Eagly, A. H., & Crowley, M. Gender and helping behavior: A meta-analytic review of the social psychological literature. Psychological Bulletin, 1986, 100, 283–308.
4. Elshaug C., Metzger J. Personality attributes of volunteers and paid workers engages in similar occupational tasks // J. of social psychology. – Provincetown, 2001. – Vol. 141, № 6. – P. 752–763.
5. Dovidio, J. F., Piliavin, J. A., Schroeder, D. A. and Penner, L. A. The social psychology of prosocial behavior. Mahwah, N.J.: Erlbaum. 2006
6. Davis M.H., Mitchell K.V., Hall J.A., Lothert J., Snapp T., Meyer M. Empathy, expectations, and situational preferences: personality influences on the decision to participate in volunteer helping behaviors // Journ. of Personality. 1999. V. 67.
7. Feiler D.C., Tost L.P., Grant A.M. Mixed reasons, missed givings: the costs of blending egoistic and altruistic reasons in donation requests // Journ. of Experimental Social Psychology. 2012. V. 48
8. Greenfield E. A., Moorman S. M. Extracurricular Involvement in High School and Later-Life Participation in Voluntary Associations // The Journals of Gerontology: Series B. 2018. Vol. 73, issue 3. P. 482–491.

Софія Власенко,

доцент кафедри психології
навчально-наукового інституту
права та психології Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук,
доцент

ПОНЯТТЯ І ТИПОЛОГІЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У реаліях сьогодення волонтерська діяльність в Україні набула грандіозних масштабів, важко знайти людину, яка б не була залучена чи не бажала б долучитися до діяльності даного виду. В умовах війни у структурі національної свідомості кожного українця на перший план виступають такі риси як патріотизм, емпатія, альтруїзм, почуття моральної відповідальності, толерантності тощо. Українці прагнуть

допомагати військовим, внутрішньо переміщеним особам, дітям та дорослим з інвалідністю, дітям, які позбавлені батьківського піклування, людям похилого віку та іншим категоріям, які потребують підтримки, внаслідок того, що опинилися у складних життєвих обставинах. У своїй діяльності волонтери керуються різноманітними мотивами, серед яких варто виділити духовні та соціальні. Зазначимо, що не останню роль в активному включенні у суспільну та волонтерську діяльність, відіграють захисні механізми психіки. Іншими словами, допомога слабшому, тому, хто більше її потребує, в умовах війни може сприяти волонтерам у збереженні цілісності власної психічної діяльності, слугувати захистом від надмірного впливу травматичних подій.

І хоча зародженням волонтерства прийнято вважати 1859 рік (мова іде про події, пов'язані із австро-італо-французькою війною), а в незалежній Україні перші волонтери з'явилися іще у 1992 році (представники Корпусу миру США в Україні), проте особливої актуальності волонтерська діяльність набуває саме в умовах російсько-української війни (від 2014 року і до сьогодні).

У перекладі з латинської мови слово «voluntarius» трактується як «доброволець». Тобто, волонтерською діяльністю називають добровільну діяльність, спрямовану на надання допомоги людині чи групі людей, організації, державі. Варто наголосити, що волонтерська діяльність здійснюється на безоплатній основі.

Розглядати поняття волонтерської діяльності можна із різних точок зору. В першу чергу, ми можемо трактувати її як особливий вид діяльності. Відповідно, волонтерська діяльність буде володіти усіма характеристиками, що притаманні діяльності загалом. Діяльність у психології визначають як спосіб активності, що властивий виключно людині, має певну організацію та свідому мету.

Найбільш поширена структура діяльності включає в себе наступні взаємопов'язані компоненти: потреба, мотив, мета, задача, дії, операції, зовнішня та внутрішня сторони. Розглянемо на прикладі волонтерської діяльності.

Потребу визначають як суб'єктивний стан, що виявляється як необхідність у чомусь. Саме потреби і є рушійними силами волонтерської діяльності. Потреби

поділяють на біологічні та соціальні. Прикладом біологічних потреб, що активують волонтерську діяльність під час війни, може слугувати потреба у безпеці, суть якої зводиться до захисту життя та здоров'я свого та своїх рідних. Серед соціальних потреб, що стимулюють волонтерів до діяльності, можемо виділити потребу у належності до певної референтної групи, наприклад, в умовах війни, це група захисників Батьківщини. Сюди також відносимо потребу у самоповазі та підвищенні самоцінності, у моральному самовираженні, самореалізації, зокрема і професійній.

Мотиви волонтерської діяльності уже згадувалися вище. Серед провідних виділимо громадянські мотиви, пізнавальні, мотиви причетності, досягнень. При деяких видах волонтерської діяльності не останню роль відіграють мотиви влади та визнання.

Мета діяльності волонтерів розкривається через три основні положення:

I. Захист прав та свобод людини.

II. Надання психологічної та матеріальної допомоги, а також підтримки людям, які опинилися у тяжких обставинах.

III. Самореалізація.

Задачі волонтерської діяльності будуть варіювати в залежності від її типології та провідних цілей. Відповідно до цього визначатимуться також дії та операції.

Внутрішня сторона діяльності волонтера є суб'єктивною і містить у своєму складі мотиви, когніції та вольовий компонент.

Зовнішня (об'єктивна) сторона волонтерської діяльності виявляється у її процесі та результатах.

Зазначимо, що структура волонтерства багато в чому визначається саме типом діяльності.

Проблему типології волонтерської діяльності підіймають у свої працях Е. Балашов, Р. Драпушко, Н. Говоруха, П. Горінов, Н. Грищенко, М. Козачук, О. Круцюк, Т. Лях, В. Сірко, О. Томчук та багато інших.

З опорою на роботи Н. Говорухи було виділено провідні типи волонтерської діяльності (табл.).

Типологія волонтерської діяльності [1]

Тип волонтерської діяльності	Приклад
Волонтерська діяльність, в основу якої покладено навички особистості	Прикладом може слугувати залучення студентів чи фахівців-психологів до надання безоплатної психологічної допомоги усім, хто її потребує
Віртуальна волонтерська діяльність	Наприклад, надання онлайн-консультацій в галузі психології, права, соціальної роботи тощо, усім, хто має таку потребу
Екологічне волонтерство	Спрямоване на гармонізації довкілля. Наприклад, озеленення міських зон
Волонтерство, що здійснюється в умовах надзвичайних ситуацій	Окрім надзвичайних ситуацій військового характеру, сюди належать техногенні ситуації, природні та соціально-політичні
Волонтерська діяльність в закладах освіти	Сюди можемо віднести проведення різноманітних тренінгів для здобувачів освіти, викладання іноземної мови волонтерами, допомогу здобувачам із особливими потребами тощо
Медичне волонтерство	Являє собою залучення добровольців до безоплатної роботи в медичних установах, сюди також варто віднести донорство крові
Волонтерська діяльність, спрямована на боротьбу за права	На першому місці тут знаходиться боротьба за права дітей та жінок. Останнім часом особливої актуальності набуває боротьба за права ЛГБТК+

Окрім вище зазначених видів волонтерської діяльності, авторка виділяє й інші [1].

В Україні реалізуються усі перераховані типи волонтерства, проте в реаліях сьогодення, особливої ваги набуває волонтерство, що здійснюється в умовах надзвичайних ситуацій, медичне волонтерство та волонтерська діяльність, спрямована на боротьбу за права.

Таким чином, в умовах війни волонтерська діяльність являє собою своєрідну опору українського суспільства, що спрямована на збереження та розвиток соціальних цінностей.

Позитивний вплив волонтерської діяльності виявляється не лише у наданні допомоги потребуючим, а і у гармонізації особистості самих волонтерів, зокрема у сприянні самоактуалізації, збагаченні досвіду, розширенні мережі соціальних контактів та ін. Проте складність поняття волонтерства як соціально-психологічного феномена потребує здійснення подальших наукових розвідок у даному напрямку.

Список використаних джерел

1. Говоруха Н. О. Типи волонтерської діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2018. Вип. 8. С. 24–27.

Оксана Волошина,
провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
з проблем управління
правоохоронною діяльністю
та її психологічного
супроводження навчально-
наукового інституту
післядипломної освіти
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат психологічних
наук, доцент

ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ НА ЕТАПІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОБОРУ ВОЛОНТЕРІВ

Волонтерська діяльність, як і будь яка інша діяльність, структурована певними мотивами, що стають основою для детермінації мотивації до цієї діяльності. Вивчення мотивації до волонтерської діяльності дозволяє прогнозувати та впливати на успішність й результативність волонтерської діяльності. Врахування ієрархії мотивів, потреб людини необхідне для добору, навчання, психологічного супроводження та визнання волонтера.

Наші тези присвячені напрямам дослідження мотивації на етапі психологічного добору волонтерів.

На думку деяких науковців, успішність формування мотивації волонтера, як людини із альтруїстичною спрямованістю, пов'язана із двома мотивами: морального обов'язку та морального співчуття [1, с. 152]. Людина з моральним обов'язком здійснює альтруїстичні вчинки заради морального задоволення, самоповаги, гордості, підвищення моральної самооцінки (уникнення або усунення викривлення моральних аспектів Я-концепції уявлення